

Eduskunnan hallintovaliokunnalle
HaV@eduskunta.fi

Helsingin käräjäoikeuden lausunto HE 143/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Viite: HE 143/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Asia: Helsingin käräjäoikeuden lausunto

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Helsingin käräjäoikeudelta lausunnon hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (HE 143/2024 vp).

Käräjäoikeus keskittyy lausunnossaan vain käräjäoikeutta ja sen toimintaa koskeviin näkökohtiin.

Helsingin käräjäoikeus esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavaa:

Hallituksen esityksen kaksi keskeistä tavoitetta eli säilöönoton tehostaminen maassa laittomasti oleskelevien henkilöiden palautusten toteuttamiseksi sekä yleisen järjestyksen sekä kansallisen turvallisuuden turvaaminen ovat tärkeitä ja hyväksyttäviä tavoitteita.

Hallituksen esitys on perusteltu sekä tarpeellinen esitetyn lain 121 §:n uuden 8 kohdan sekä 121 a §:n osalta. Kansainvälistä suojelua hakevien määrrien kasvaessa vastaanottokeskuksessa saattaa esiintyä sellaista häiriökäyttäytymistä, mikä edellyttää säilöönottoa. On tärkeää, että näissä tilanteissa käytetään ensin poliisilain 2 luvun 10 §:n mukaisia toimivaltuuksia.

Esitetyn 121 a §:n mukaisen pakenemisen vaaran määrittely laissa on perusteltua. Hallituksen esityksessä ehdotettuja arviointiperusteita käytetään jo nykyään. Säilöönottoa vaativa viranomainen esittää perusteet pakenemisvaaran arvioinnille. Näiden perusteiden nojalla käräjäoikeus arvioi tilanteen kokonaisharkinnalla. Esityksessä

Postiosoite

PL 650
00181 HELSINKI

Käyntiosoite

Porkkalankatu 13
00180 HELSINKI

Puhelin

029 56 44200

Telefax

029 56 44417

Sähköposti

helsinki.ko@oikeus.fi

ehdotetaan sääntelyä, jonka mukaan pakenemisenvaaran oletettaisiin olevan käsillä tiettyjen olosuhteiden täytyessä. Ehdotetun 121 a §:n mukaan ulkomaalainen voi kumota tämän olettaman. Perusteluissa ei kuitenkaan todeta tarkemmin sitä, mitä seikkoja ulkomaalaisen tulisi esittää väitteidensä tueksi. Käräjäoikeus katsoo, että ongelmallisten soveltamistilanteiden välttämiseksi perusteluista olisi tarpeen täsmentää esimerkiksi yksityiskohtaisin esimerkein. Se, että säilöön otetulle asetetaan velvoite kumota olettama, voi muodostua soveltamiskäytännössä ongelmalliseksi.

Hallituksen esityksen 121 §:ssä esitetään säädettäväksi kahta uutta säilöönottoperustetta. Uusien säilöönottoperusteiden säätämisen voidaan arvioida lisäävän säilöönottojen määrää, millä on suora vaikutus käräjäoikeuksissa käsiteltävien säilöönottoasioiden lukumäärään sekä toisaalta myös säilöönottoyksikköjen täyttöasteeseen. Juttumäärien kasvaessa käräjäoikeus pitää välttämättömänä, että tuomioistuimen resursseja lisätään juttumäärien kasvua vastaavasti, jotta tuomioistuin pystyy suorittamaan sille laissa säädetyt tehtävät.

Esitetyn 127 §:n perusteella säilöönoton enimmäiskesto pitenisi 12 kuukaudesta 18 kuukauteen. Käräjäoikeus toteaa, että tällä on myös käsittelyiden määrää lisäävä vaikutus. Vaikka lähes 12 kuukautta kestävät säilöönnotot ovat harvinaisia, niitä kuitenkin on. Säilöönottoajan pitkittyminen voi johtua siitä, että henkilön palauttaminen joihinkin valtioihin on hyvin hankalaa sekä aikaa vievää.

Esitetty 128 § asettaa velvollisuuden säilöönottoasian uudelleen käsittelyyn kolmen kuukauden välein. Tämä olisi merkittävä muutos, koska tällä hetkellä uudelleen käsittely tulee järjestää viran puolesta vain, kun säilöönotto on kestänyt kuusi kuukautta. Muutoksessa kysymys ei olisi pelkästään säilöönottokäsittelyiden määrän lisääntymisestä, vaan myös määräaikojen seurannan tarpeen korostumisesta. Tällä hetkellä käräjäoikeus seuraa määräaikoja manuaalisesti. Manuaalinen seuranta vaatii myös riittävät sihteeriresurssit. Tiedossa ei ole, millainen seuranta Aipa-järjestelmään on tulossa tämän velvoitteen täyttämiseksi. Tarve asianmukaisen seurantatyökalun kehittämiseksi on suuri.

Käräjäoikeus pitää esitettyä 123 b §:ää perusteltuna. Kyse on poikkeustilanteesta sovellettavasta säännöksestä. Kyseinen tilanne voisi syntyä esimerkiksi hybridivaikuttamisen seurauksena. Käräjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että säilöönottoasioita käsittelevistä käräjäoikeuksista etenkin Etelä-Karjalan käräjäoikeus on pienempi tuomioistuin, jossa äkillinen ja merkittävä säilöönottoasioiden määrän lisäys voisi aiheuttaa työnjärjestelyllisiä haasteita. Helsingin käräjäoikeus pystyy suurempana tuomioistuimena sopeutumaan äkilliseen juttumäärien kasvuun helpommin, koska säilöönottoasioita käsitteleviä tuomareita on enemmän. On tarkoituksenmukaista, että tässä yhteydessä selvitetäisiin myös mahdollisuuksia muuttaa oikeuspaikkaa koskevia säännöksiä siten, että säilöönottoasioita voitaisiin hätätilanteessa käsitellä myös muissa käräjäoikeuksissa kuin

niissä, joiden tuomiopiirissä säilöönottoyksiköt sijaitsevat. Häätätilaa koskevalla ulkomaalaislain 123 b §:llä puututtaisiin perusoikeuksiin. On perusteltua pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Hallituksen esityksen sivulla 16 todetaan, että ”Henkilöllisyyden ja maahantuloedellytysten selvittämisen perusteella tehtyjen säilöönottojen määrä on vähäinen.” Ulkomaalaislain 117 a §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisia maahantulon ja maassa oleskelun perusteella tehtyjä säilöönottoja käsitellään Helsingin kärjäoikeudessa viikoittain useampia. Samoin ulkomaalaislain 121 §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen henkilöllisyyden selvittäminen on yhtenä säilöönottoperusteena useamman kerran viikossa.

Hallituksen esityksen sivulla 23 viitataan aiemmin voimassa olleeseen ulkomaalaislain (301/2004) 128 §:ään todeten, että joissakin kärjäoikeuksissa jopa 80 prosenttia käsittelyistä on ollut uusintakäsittelyitä. Tältä osin kärjäoikeus toteaa, että voimassa olevan lain aikana suuri osa käsittelyistä on säilöönottoasian ensimmäisiä käsittelyitä.

Muilta osin kärjäoikeudella ei ole lausuttavaa esityksen johdosta.

Helsingin kärjäoikeus

Sirpa Pakkala
laamanni

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta

Tiedoksi

kärjätuomari Tatu Koistinen

